

Da li kočarenje osiromašuje i smanjuje riblji fond?

RAZVOJ

Svaka djelatnost ima svoj razvojni put pa tako i kočarenje. Preteča kočice je vrećasta mreža — dredža, kojoj je otvor gornjim rubom razapet, na drvenom okviru, a donji rub opterećen kamenim utezima. Dredža se vukla po dnu brodom na vesla ili jedra, a služila je za lov rakova i školjaka.

Daljni razvoj uopće i ribolovno iskustvo uveli su u upotrebu praktičniju povlačnu mrežu — tartanu. Ova mreža ima oblik stošca, a njegov položeni vrh čini zatvoreni kraj mreže (kogul). Mrežu drže otvorenom pluta postavljena na njen gornji rub, i olova na donjem rubu koja stružu po dnu. Vuče je samo jedan brod na jedra krećući se uvijek bočno i polako (oko jednu i po milju na sat). Za jakog vjetrova teško lovi, a izvlačenje mreže u tako otežanim uvjetima je rizično. Zbog tih loših strana tartana nije vlasnicima donosila veće koriste — ulov je bio malen.

Nakon tartane uvedena je paranzella. Ona je veća od tartane i vuku je umjesto jednog dva broda tjerana vjetrom u istom smjeru. Ulov koji se postiže paranzelom je veći i kvalitetniji od ulova tartanom. Tome su pridonijeli veći otvor mreže, brzina kojom se ona vukla (2-3 milje na sat) i olakšani manevar brodova pri vučenju i dizanju mreže.

PRIMJENA NOVE TEHNIKE

Nova tehnika u kočarenju revolucionirala je taj ribolov. Uvođenjem daske širilica na krilima mreže otpala je potreba da jednu kočicu vuku dva broda, a primjena motora potisla je jedro. Te tehničke novosti uvjetovale su povećanje kočice, brže kretanje i veći radijus ribarskog broda, mogućnosti lova na većim udaljenostima od obale i na otvorenom moru, po lošijim vremenskim prilikama i na većim dubinama. Ribolov kočarenjem postaje redovitiji i intezivniji. Prednosti se očituju u krajnjem rezultatu — obilnijem i kvalitetnijem ulovu.

Na našem Jadranu nova tehnika u kočarenju prevladala je poslije prvoga svjetskog rata, a u drugim pomorskim zemljama mnogo ranije. Kod nas je predratno kočarenje imalo više lokalni karakter, tek poslije oslobođenja ono dobiva privredni značaj.

OSIROMAŠENJE RIBLJIH NASELJA

Ovo pitanje je kod nas i u svijetu odavno prisutno — od početka kočarenja. Još u 16. stoljeću raspravljalo se pred britanskim parlamentom o štetnosti dredže (preteče današnje kočice).

Potrebno je naglasiti da je kočarenje oduvijek donosilo suprotnost interesa između kočara s jedne i ri-

bara koji su upotrebljavali druga ribolovna sredstva s druge strane. Taj način ribolova izazivao je mnogo prigovora, tužbi, žalbi, molbi, prijedloga i drugih predstavlki. S obzirom na važnost i osjetljivost tog pitanja, kao i na gospodarsko značenje, kočarenje je stalno bilo (pa, dakako, i danas) obuhvaćeno zakonskom regulativom.

Za vrijeme Mletačke Republike u istarske i dalmatinske vode dolazili su kočariti ribari iz Chioggie (Kjodje), primorskog gradića kraj Venecije. Bili su pravi profesionalci, zvani Cozoti. Ribolov im je bio jedino zanimanje i kao zanat prenosio se s oca na sina. Najviše su zalazili u vode Kvarnera. Istarski ribari, naročito Rovinjani pravili su im smetnje i optuživali ih da tartanama uništavaju riblju mlad, da je lov tom mrežom prouzrokovao opadanje svih vrsta riba i da je naročito spao ulov srdela. U ovim prigovorima bilo je i pretjerivanja, prvenstveno u tome što su, navodno, kočice, odnosno tartane krive za slab ulov srdela (uzroci su bili u drugim razlozima). Ovim pitanjima bavili su se providurski magistrati, senat, pa i mletački dužd. Rješenja, uredbe, ukazi i drugi zakonski akti kroz koje se tada nastojalo regulirati kočarenje bili su manjkavi i neprecizni pa su pružali mogućnost i dvojbenog tumačenja.

ZABRANE

Pod austrijskom upravom zakonski propisi o kočarenju bili su rigorozniji nego za Mlečana, osobito u početku primjene te ribolovne tehnike. Ribarenje pomoću kočice smatrano je štetnim. Takvo stajalište rezultiralo je iz shvaćanja da one svojim načinom ribolova uništavaju ne samo morskou travu nego i mrijest, jajčica položena na morsko dno, da hvataju posve sitnu ribu i da stružeći po dnu uništavaju riblju vrstu uopće. Tako su zakoni doneseni u drugoj polovici 18. stoljeća strogo zabranjivali domaćim ribarima lov mrežama tartanama na udaljenosti od 5 milja od obale, a strancima, tj. neaustrijskim podanicima na odstojanju od 30 milja od obale. Ovom zabranom, dakako, Austrija je nastojala odbiti mletačke ribare od istarskih i dalmatinskih voda.

Od početka kočarenja pa do danas prisutna je i uočena opasnost, odnosno mogućnost koju ono stvara, a to je osiromašenje i smanjenje ribljeg fonda. Zato se primjena te ribolovne tehnike oduvijek ograničavala i uvjetovala pojedinim faktorima.

ZAŠTITA RIBLJEG FONDA

Zajedničko je za sve pomorske i primorske zemlje da su zakonskim propisima zabranjivale, a i danas zabranjuju, kočarenje na udaljenosti 1 do 5 milja od obale. Vodilo se računa da u lovini povlačnim mreža-

ma bude što manje nedoraslih vrsta. Tako se za mletačke i austrijske uprave moglo služiti (kad je kočarenje bilo dopušteno) samo mrežama kojima oka nisu uža od onih koja su podesna za lov najvećih srdela. Danas se kod nas zaštita riblje mladi i nedoraslih vrsta provodi pomoću lovostaja, vezanih za prostor i vrijeme, zabrana kočarenja u zaštitnim zonama (rezervatima) i propisane veličine oka na košulji i vreći koče (ne smije biti manja od 40 odnosno 20 mm). Moglo bi se reći da ta zaštitna mjera nije baš efikasna. Treba imati na umu da uslijed težine ulovljene ribe i nejestivog dijela, te brzine kojom se mreža povlači (oko 3 milje na sat) njena se oka sve više stežu. Zbog toga su izgledi sitne ribe da se izvuče iz mreže vrlo mali.

Ne bi se moglo u cijelosti prihvatiti gledište koje se ponekad, prema potrebi, uskogrudno zastupa, a to je da koče ne raspršavaju i ne uništavaju jajašca, jer da ih ribe ne polažu na dno nego izbacuju u more da se prirodnim gibanjem razvijaju u riblji mlad. Za pojedine vrste riba to stoji, ali ne i za sve. Jajašca nekih riba ne plivaju slobodno nego se nalaze položena (pričvršćena) na morskim biljkama, grančicama koralja i na drugim ograncima.

Nijedan drugi ribolovni alat nema toliki kapacitet kao što ima koča. Ako je srednje veličine, izlovljava za jedan sat povlačenja oko 25.000 četvornih metara površine i profiltrira 50.000 kubičnih metara vode. Učinak je velik, pa je razumljivo da kočarenje može izazvati osiromašenje ribljih naselja. Da je to tako, pored ostalog, pokazuje i ulov uđicom koji je na oazama gdje koče ne »oru« mnogo bogatiji od ulova uđicom na područjima kočarenja.

Novim Zakonom o morskom ribarstvu SRH nastoji se spriječiti dalje pustošenje životinjskog svijeta

u našem Jadranu. Zabranjuje se kočarenje na udaljenosti od jedne milje od obale kopna i otoka te u svim kanalima, prolazima i tjesnacima užim od dvije nautičke milje. Kočama je također zabranjeno loviti u jugoistočnom dijelu Velebitskog kanala koji se proteže od crte Debelna Nožica — rt Duga u pravcu Novigradskog mora i u Neretvanskom kanalu koji se prostire od crte zapadni rt Donje Vale Drvenika na kopnu — obalno svjetlo rt Šučuraj (Hvar) do crte lučko svjetlo Duba na Pelješcu. Ograničit će se ribolov, tj. posebni režim naknadno odrediti za kočarenje u vodama Velebitskog kanala, Virskog mora, Zadarskog kanala, Srednjeg kanala s murterskim morem, zatim u vodama Splitskog, Bračkog, Mljetskog i Korčulanskog kanala.

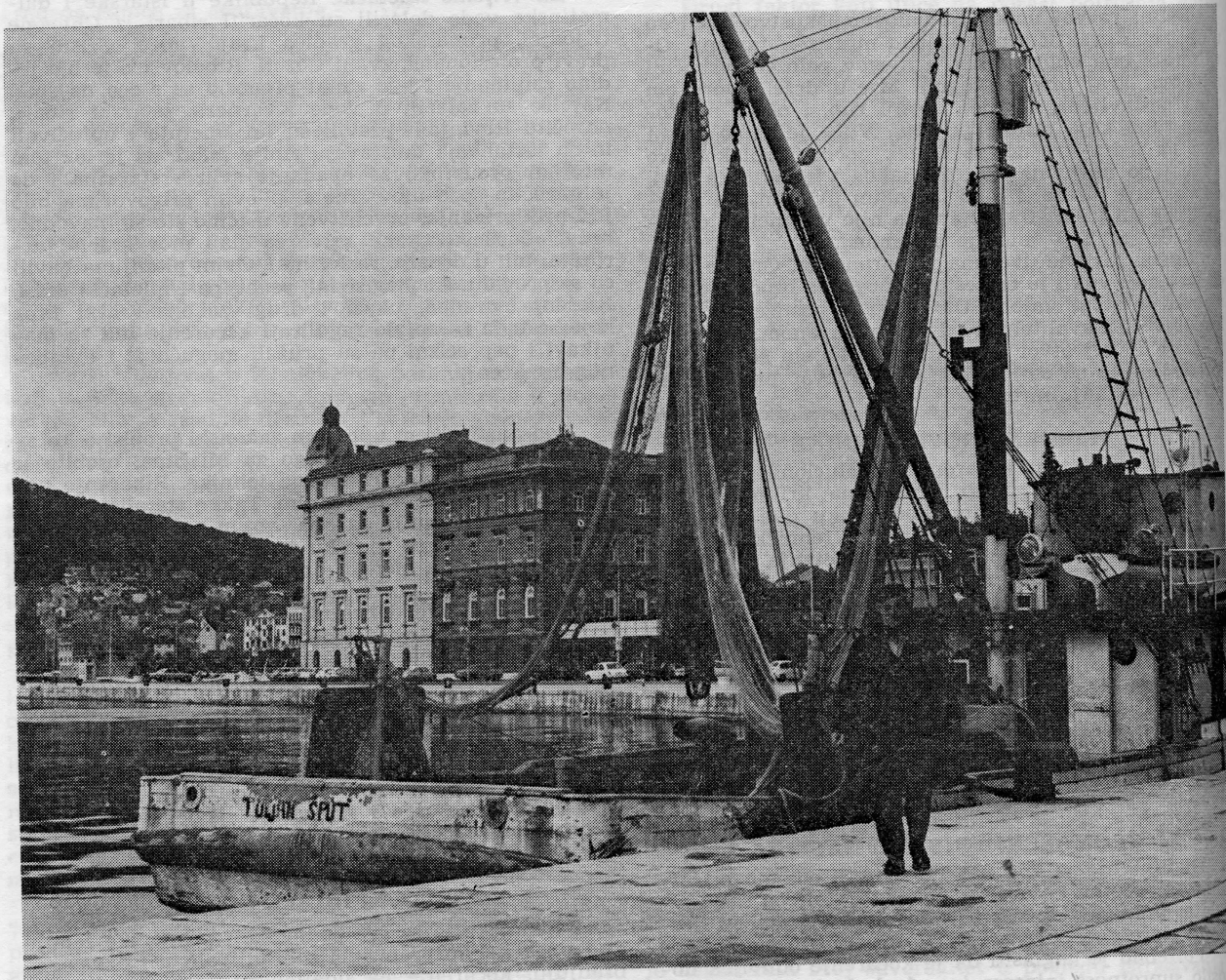
Tim zakonom ovlašćuje se nadležni republički sekretarijat da može odrediti veličinu oka na mrežama i obavezuje se da propiše dužinu za pojedine vrste riba ispod koje se riba ne smije loviti.

RACIONALNO ISKORIŠTAVANJE — — I NUŽNOST I POTREBA

Bez sumnje, bogatstva mora nužno je iskorištavati. Ona su mnogima izvor egzistencije. Ribolov kao važnu privrednu granu potrebno je i kod nas kompleksno uočiti pa u tome i kočarenje kao jedan njegov oblik i dalje razvijati. Međutim, ne smije se ići za izlovljavanjem ribljih naselja nego uzimati samo višak obnavljanja. Ako se o tome ne vodi računa, onda se siječe grana na kojoj kočarenje egzistira.

Atakiramo na riblje blago kao da nije naše. Gdje se krije rješenje? U nama samima — u smišljeno organiziranom poslu na zaštiti i obnovi ribljeg fonda, u racionalnom iskorištavanju ribljeg blaga.

Vlado ZALOVIĆ, Split

Na slici: »TULJAN« u splitskoj Gradskoj luci — koča srednje veličine